

یادداشت/ تغذیه مناسب دام؛ تضمین شیر سالم

علی قهرمانی
متخصص تغذیه دام

اول ژون مصادف با ۱۱ خرداد از سوی فائو به عنوان «روز جهانی شیر» نام گذاری شده است. از همین رو شاید مناسب باشد که نگاهی به صنعت خوراک دام و بهینه سازی روشها در این صنعت مهم که ضامن تغذیه سالم دام است داشته باشیم و تلاش کنیم تا با بهینه کردن روش های تغذیه دام، شیرخامی سالمتر، با چربی بیشتر و با بار میکروبی کمتری را وارد چرخه تولید شیر و محصولات لبنی کنیم.

صنعت خوراک دام از دهه گذشته دچار تغییر و تحولات بنیادین شد. از دهه گذشته با بهینه شدن ظرفیت ژنتیکی دامها علم به کمک صنعت خوراک دام آمد تا دامهایی که با پتانسیل ژنتیکی بالا پرورش یافته بودند از شرایط تغذیه ای متفاوتی برخوردار شوند. وجود متخصصان و دانش آموختگان پیشرو در این صنعت در کشورمان به همراه دعوت از اساتید مطرح تغذیه دام دنیا موجبات پیشرفت این صنعت را فراهم آورد.

همانطور که مستحضری در گذشته دامها با تولید میانگین ۳۰ لیتر شیر فقط نیازمند بالانس غذایی ساده ای شامل نهاده های اصلی جو و ذرت و سویا به همراه مکملهای معدنی و ویتامینه معمولی بودند اما

الان همین دامها زمانیکه به میانگین شیرهای بالای ۴۰ لیتر در روز می‌رسند علاوه بر مواد فوق‌الذکر نیازمند پروتئین‌های عبوری حاصل از فرآوری پیشرفته خوراک دام می‌باشند تا تغذیه میکروبهای شکمبه دام به بهترین شکل اتفاق افتاده و جذب روده ای در حیوان بالاتر برود، علاوه بر این نیاز به اسیدهای آمینه ضروری به عنوان واحدهای سازنده در ساخت پروتئین به شدت مورد نیاز است.

تمامی این موارد به اضافه استفاده از ویتامین‌ها و مواد معدنی با خصوصیت جذب بالا تماماً در فرآوری‌های نوین ساخت انواع خوراک اتفاق می‌افتد. به طور مثال بخشی از انواع جو و ذرت مورد استفاده در تغذیه دام اگر بصورت پرک شده یا فلیک در اختیار دام قرار بگیرد چون در شرایط تکنولوژی پخت ویژه قرار گرفته و بصورت پرک استفاده می‌شود سرعت عبور کمتری در دستگاه گوارش داشته و بیشتر در اختیار میکروبها به عنوان منبع انرژی قرار می‌گیرد و قابلیت جذب آنها بالا می‌رود، همین اتفاق در مورد انواع دانه سویا و کنجاله سویا افتاده و در شرایط پخت بصورت دانه کامل یا فلیک یا اکستروود شده منبع پروتئین و اسید آمینه‌های بهتری در اختیار دام مولد قرار میدهد.

اینگونه فرآوری‌ها همانطور که ذکر شد در قالب پیشرفت صنعت خوراک و افزایش تکنولوژی دستگاههای فرآوری انواع خوراک دام در کارخانجات خوراک دام اتفاق افتاده. همانطورکه کشور ما به عنوان یکی از پنج کشور مطرح مدیریت و بهره‌وری و پرورش گاوهای شیری در دنیا شناخته می‌شود صنعت خوراک دام در کشور با ورود فن‌آوری‌های پیشرفته در حال رشد و توسعه می‌باشد.

با توجه به گرانی مواد اولیه و مشکلات واردات نهاده‌ها و افزودنی‌های خوراک دام کارخانجات با جلوگیری از هدرروی و ضایعات در فرآوری و تولید خوراک دام نقش ویژه‌ای در بهینه‌سازی مصرف مواد اولیه دارند.

روش‌های نوین تولید و محاسبه مقدار احتیاجات حیوان بر اساس نیاز و تولید شیر روزانه و بسته‌بندی‌های با کیفیت و جلوگیری از ایجاد اشتباهات محاسبه‌ای در ساخت خوراک در واحدهای دامپروری تنها گوشه‌ای از مزایای ساخت خوراک در کارخانجات می‌باشد.

تمامی موارد ذکر شده موجب افزایش کیفیت شیر دامها شده که نتایج آن را در افزایش پروتئین شیر و چربی شیر می‌بینیم. غیر از این

موارد مهمترین موضوعی که به عنوان دغدغه سلامتی افراد جامعه و حفظ محیط زیست مطرح می باشد بحث کنترل انواع توکسین ها و فلزات سنگین در شیر تولیدی دامها می باشد موضوعی که در سالیان گذشته مطرح نبوده اما با بررسی های علمی در سالهای گذشته و انجام دهها تحقیق در مراکز معتبر علمی دنیا جهت سلامت انسانها در راستای تغذیه سالم در حال حاضر نقش بسیار پررنگی دارند.

در حال حاضر اندک محصولات و مواد اولیه ای هست که کاملاً تحت کنترل های آزمایشگاهی روی موارد ذکر شده دارند، لذا کارخانجات خوراکی که از متخصصان تغذیه استفاده کرده و آزمایشگاههای تخصصی دارند قادر به تولید بهترین کیفیت خوراک و نهایتاً بهترین شیر تولیدی در واحدهای دامپروری خواهند داشت.

در حال حاضر یکی از شرکت های لبنی با همکاری متخصصان خبره این بخش اقدام به راه اندازی تخصصی ترین مجموعه خوراک دام کشور را کرده که هدف این کارخانه تولید با کیفیت ترین خوراک با تکنولوژی روز دنیا و آزمایشگاه تخصصی ویژه جهت کنترل مواد قبل از خرید و اندازه گیری کلیه فلزات سنگین و انواع توکسین های شیر را نموده است که با تولید پرمیکسهای ویژه ای که عاری از هرگونه مواد مضر ذکر شده جهت تغذیه دام می باشد را جهت استفاده فارم های شیری تولید کرده که خروجی آن شیر سالم و با کیفیت جهت سلامت تمامی افراد جامعه میباشد. این موضوع علاوه بر کیفیت و سلامت محصولات در صادرات محصولات لبنی و ارز آوری برای کشور نقش به سزایی دارد.

تمامی موارد ذکر شده نقش پررنگی در قیمت تمام شده شیر در واحدهای دامپروری به واسطه تولید شیر با کیفیت و بی نقص داشته و همانطور که واحدهای مشهور دنیا بر اساس کیفیت شیر تولیدی خود جوایز دریافت داشته و هزینه ای تولید خود را پوشش می دهند دامپروران زحمتکش کشورمان هم به مانند آنها از تولید محصولات با کیفیت خود نهایت بهره را میبرند. امیدوارم دولت با حمایت خود از تولید و بخش خصوصی در راستای تامین مواد اولیه با کیفیت نقش پررنگی در ایجاد انگیزه تولیدکنندگان خوراک دام کشور داشته باشد.